

dr. sc. Marin Mrčela

dr. sc. Kristian Lewis

Pravno nazivlje i hrvatski jezik

UDRUGA
HRVATSKIH
SUDACA
Zagreb, MMXVI

dr. sc. Marin Mrčela
sudac Vrhovnoga suda
Republike Hrvatske

dr. sc. Kristian Lewis
znanstveni suradnik Instituta za
hrvatski jezik i jezikoslovlje

Pred vama je rad nastao nakon niza radionica o pravnom nazivlju i hrvatskom jeziku koje su održane tijekom 2015. u organizaciji Pravosudne akademije. Različiti oblici dosadašnje suradnje i prijašnja dobra iskustva potaknuli su nastavak suradnje Udruge hrvatskih sudaca i Pravosudne akademije na ovaj način. Osim toga, nekoliko je dobrih razloga za objavu ovog rada.

Prvo, rad obrađuje neopravdano zapostavljeno područje uporabe pravilnog pravnog nazivlja i hrvatskog standardnog jezika. Drugo, zajednička jezikoslovna i pravna znanstvena obrada problematike kod nas je jedinstvena. Treće, obrada vrijedi za parničnu i kaznenu, ali i sve druge grane prava. Četvrto, radionicama je bio obuhvaćen ograničen broj sudaca i državnih odvjetnika, njih oko 90, a prosječna ocjena radionica u rasponu od najmanje ocjene 1 do najviše 5 je 4,91. Vrijednost rada, kako je to vidljivo iz recenzija uglednih i istaknutih znanstvenika obaju područja, jednostavno traži objavu rada i upoznavanja šireg kruga sudaca s rezultatima radionica. Peto, objava rada može biti i poticaj za nastavak obrazovanja u ovom području. Konačno, šesto i sigurno vrlo važno, rad može koristiti svim pravicima, a osobito sucima, u svakodnevnom radu, posebno pisanju i oblikovanju sudskih odluka.

Zato Udruga hrvatskih sudaca s ponosom predaje ovaj rad članovima Udruge, ali i ostalima koje ta tema može zanimati i koristiti im. Zahvaljujemo Pravosudnoj akademiji i autorima koji su besplatno ustupili rad za tiskanje. Treba navesti da to nije prvi put da autori ovakve i slične radove te aktivnosti članovima Udruge ustupaju besplatno. Također zahvaljujemo recenzentima koji su poduprli pristup i rezultate rada. Hvalevrijedan je i napor koji su Likovni studio i Intergrafika uložili u oblikovanje i tiskanje ove publikacije, učinivši to brzo i na zavidnom nivou. Ovom publikacijom trud autora ponovno je rođen za korist svih sudaca u RH i nadamo se da će postići svoj cilj.

PREDSJEDNIK UDRUGE HRVATSKIH SUDACA
Duro Sessa, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske

dr. sc. Marin Mrčela
dr. sc. Kristian Lewis

PRAVNO NAZIVLJE I HRVATSKI JEZIK

*Tko piše, taj piše rečenice. Rečenice su
neprolaznije od bronce i kamena. Rečenice
ostaju iza nas hiljade godina.*

Miroslav Krleža, 1924.

NAKLADNIK

ZA NAKLADNIKA

Đuro Sessa

AUTORI

dr. sc. Marin Mrčela, dr. sc. Kristian Lewis

RECENZENTI

Akademik Jakša Barbić, dr. sc. Željko Jozić

OBLIKOVANJE

Likovni studio

SLOG

Fedra Sans, Fedra Serif A + B, Nocturno Display

PAPIR

Pamo classic 80 g/m²

TISAK

Intergrafika TTŽ

NAKLADA

1.500

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije biti objavljen ili pretisnut bez suglasnosti nakladnika i vlasnika autorskih prava.

Izvorni znanstveni rad

UDK 811.163.42'276.6:34

UDK 811.163.42'373.46:34

CIP ZAPIS JE DOSTUPAN U RAČUNALNOME KATALOGU NACIONALNE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE U ZAGREBU POD BROJEM 000932140.

ISBN 978-953-95588-1-7

BESPLATNI PRIMJERAK

Zagreb, 2016.

1. Uvod – o važnosti jezika, prava i pravosudnih odluka

U hrvatskome pravnom sustavu redovni sudovi donose razne vrste odluka.¹ U njima se odlučuje o slobodi, pravima i obvezama građana. Najvažniji sudski akt je presuda. Ona često određuje život građana. Ono što je u presudi sadržano određuje hoće li netko ići u zatvor ili biti na slobodi, hoće li moći ostvariti neko svoje pravo te ima li neku obvezu. Presuda je ujedno i dokument kojim sud izvršava svoju ustavnu ulogu, ona je akt sudbene vlasti. Budući da je sudbena vlast jedna od triju ravnopravnih grana državne vlasti, presuda je, a i svaka sudska odluka, akt državne vlasti. Pravomoćno presuđena stvar prihvaća se, odnosno uzima se kao istinita. Osim toga, sudske, a i pravosudne odluke mora poštovati svatko. Suprotno postupanje potire vladavinu prava i vodi u bezvlašće. Zato je posebno važan sadržaj pravosudnih odluka, ali i njihov izgled (oblik). Sadržaj je propisan procesnim zakonima, pa primjerice svaka presuda mora imati uvod, izreku, obrazloženje te uputu o pravnome lijeku (ako je riječ o nepravomoćnoj presudi i ako se stranke pri izricanju presude nisu odrekle prava na žalbu). Osim toga, zakoni određuju da presuda mora sadržavati i razloge presude, odnosno zašto je odlučeno kako je presuđeno.

Oblik (izgled) sudskih odluka određen je Sudskim poslovníkom (dalje u tekstu: SP). Sudska odluka službeni je dokument, pa je važno kako izgleda. Budući da je riječ o dokumentima koje sud donosi u ime Republike Hrvatske i na kojima je grb Republike Hrvatske, važno je da su sve odluke sastavljene u istome obliku jer sve odluke u Republici Hrvatskoj kao službeni dokument koji vrijedi na području Republike Hrvatske trebaju imati isti, prepoznatljiv oblik (izgled).

Pravni poredak pridaje opravdano veliku važnost sadržaju i obliku pravosudnih odluka, osobito presuda, određujući njihov sadržaj i izgled. No, zakoni, a ni drugi propisi ne određuju kako razlozi odluka, odnosno presuda moraju biti predstavljeni, barem ne detaljno. Doduše, u SP-u stoji odredba da “tekst sudskih odluka ... mora biti jasan i sažet”.² No, opseg sudskih/pravosudnih odluka nije tema ovoga rada, iako je riječ o vrlo važnome dijelu sastavljanja odluka. Tema ovoga rada je pravno nazivlje i hrvatski jezik u pravosudnim odlukama te pokušaj upozoravanja na najčešće nedosljednosti i pogreške koje su u njima uočene.

¹ To su nalozi, rješenja i presude. Osim sudskih odluka, najveći dio ovoga rada u jezičnome smislu odnosi se na odluke pravosudnih tijela, a za potrebe ovoga rada riječ je i o državno-odvjetničkim odlukama jer je državno odvjetništvo u Hrvatskoj dio pravosuđa. U vezi s pridjevom *redovni* u izrazu *redovni sudovi*, koji se upotrebljava i u Zakonu o sudovima, napominjemo da bi s jezičnoga gledišta bilo bolje upotrebljavati pridjev *redoviti* kojemu normativni priručnici daju prednost, usp. *Hrvatski jezični savjetnik* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, *Rječnik hrvatskoga jezika* Jure Šonje, jezični savjetnik *Lektorska bilježnica* i dr.

² Članak 97. stavak 1. SP-a. Opseg (sažetost) presude sigurno zaslužuje posebno i podrobno razmatranje, osobito zato što pojedini sudovi (zapravo suci tih sudova) nepotrebno pišu presude koje su sve samo ne sažete.

2. Izrada pravosudnih odluka

U ovome ćemo se dijelu rada najviše baviti izradom sudskih odluka, osobito presuda, jer je presuda najvažnija pravosudna odluka. Težište je na parničnome i kaznenome postupku jer se velik broj važnih odluka donosi u tim dvama postupcima. Specijalizirani sudovi najčešće primjenjuju procesne zakone tih dvaju područja, posebno prekršajni i trgovački sudovi. S obzirom na to da je tema rada pravno nazivlje i uporaba hrvatskoga standardnog jezika, najveći dio rada odnosi se *mutatis mutandis* i na ostale pravosudne odluke, uključujući i državnoodvjetničke odluke.

Kada je riječ o uporabi jezika, tada je ponajprije potrebno naglasiti da je u Republici Hrvatskoj u službenoj uporabi hrvatski jezik i latinično pismo.³ Ovdje je riječ o hrvatskome standardnom jeziku (više o tome u 3. poglavlju). Za oblik i formalni sadržaj sudskih odluka odlučne su odredbe SP-a, Zakona o parničnom postupku i Zakona o kaznenom postupku.

2.1. OBLIK

SP polazi od pretpostavke da se sudske odluke pišu na računalima, a računala imaju razne oblike i veličine pisma, zapravo slova. Sudske odluke i ostala pismena trebaju se pisati pismom Times New Roman, veličine 12, na papiru formata A4 (članak 62. stavak 1. SP-a). U praksi su uočena odstupanja pa se neke sudske odluke pišu drugim pismima, a i drugim veličinama slova. Imajući na umu izričitu odredbu SP-a, a vodeći računa i o potrebi standardizacije sudskih odluka i pismena, trebalo bi upotrebljavati pismo i veličinu slova kako je to određeno u SP-u.

2.1.1 ODLUKE KOJIMA SE DOVRŠAVA POSTUPAK

SP razlikuje oblik sudskih odluka kojima se dovršava i kojima se ne dovršava postupak. U odlukama kojima se dovršava postupak, a riječ je o presudama i rješenjima, jer se nalozima ne dovršava postupak, grb Republike Hrvatske u izvornim bojama ili u crno-bijeloj tehnici stavlja se u gornjemu lijevom uglu. Ispod grba dolazi naziv "Republika Hrvatska" te naziv i sjedište suda i sjedište stalne službe. Iznad uvoda odluke velikim rastavljenim slovima piše "U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E", a ispod toga stavlja se, također velikim rastavljenim slovima, vrsta odluke, odnosno presuda ili rješenje (članak 62. stavak 4. SP-a). Poslovni broj spisa i podbroj dolaze u desnomo gornjem kutu (članak 62. stavak 6. SP-a). Poslovni broj sastoji se od kratice naziva upisnika u koji je upisan (npr. K, P, R1 itd.) ispisane

³ Članak 12. stavak 1. Ustava Republike Hrvatske. Svaki narod ima pravo dati naziv svom jeziku i svaka država ima pravo odrediti uporabu jezika i pisma na svojem području. Osim ustavne odredbe, procesni zakoni imaju istovjetno određenje uz ostavljanje mogućnosti da je za uporabu u pojedinim područjima zakonom uveden i drugi jezik ili pismo. Detaljnije razmatranje ove problematike i povijesno razmatranje razvitka jezika i naziva hrvatskoga jezika nadilazi ciljeve ovoga rada.

velikim slovima, rednoga broja upisa i posljednja dva broja godine u kojoj je unesen u upisnik (npr. K-4/14, članak 105. stavak 1. SP-a) te odgovarajućega podbroja koji se odnosi na vremenski slijed upisa odluke u spis (npr. K-4/14-27). U poslovni broj ulazi i redni arapski broj vijeća, odnosno suca kojemu je predmet dodijeljen u rad (primjerice: 7. P-23/14), ali poslovni broj toga sastava stavlja se na omot spisa, a SP ne određuje da se oznaka suca odnosno vijeća stavlja i u odluke, iako je to u praksi uobičajeno (članak 105. stavak 2. SP-a). Dakle, oblik sudske odluke kojom se dovršava postupak, a iznad uvoda odluke, treba izgledati ovako:

Republika Hrvatska
Županijski sud u Splitu
Split

Poslovni broj: 7. K-25/15-67

U IME REPUBLIKE HRVATSKE

PRESUDA

Republika Hrvatska
Županijski sud u Splitu
Split

Valja napomenuti da u zaglavlje ulazi samo sjedište suda (Split), ne i adresa (ovdje: Gundulićeva 29a, 21000 Split). Odredba SP-a govori samo o sjedištu, ne i o adresi.

Osim toga, uočeno je da se u nekim odlukama "U ime Republike Hrvatske" ili drugi dijelovi izreke pišu kosim (*italic*) ili podebljanim slovima (**bold**). To nije sukladno SP-u jer on ne određuje takve načine, nego samo u pojedinim situacijama velika slova *i/ili* pisanje slova između kojih je bjelina (jedan slovni razmak).

2.1.2. OSTALE ODLUKE

Oblik ostalih sudskih odluka, odnosno odluka kojima se ne dovršava postupak (nalozi i većina rješenja), različit je u odnosu na odluke kojima se dovršava postupak samo u tome što ne sadržava naznaku "U ime Republike Hrvatske" (članak 62. stavak 5. SP-a). Prema tome, ostale sudske odluke trebaju imati ovaj oblik (do uvoda):

Republika Hrvatska
Županijski sud u Splitu
Split

Poslovni broj: 7. K-25/15-67

RJEŠENJE

2.2. UVOD

Oblik uvoda određen je odredbom SP-a o vrsti i veličina slova (članak 62. stavak 1. SP-a). Sadržaj uvoda presude kao najvažnije sudske odluke određen je procesnim zakonima. U članku 338. stavku 2. ZPP-a određeno je:

"Uvod presude sadrži: naznaku da se presuda izriče u ime Republike Hrvatske, naziv, osobni identifikacijski broj suda, ime i prezime suca pojedinca, odnosno predsjednika vijeća, suca izvjestitelja i članova vijeća, ime i prezime ili naziv te prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi prisustvovali te dan kad je presuda donesena."

Iz navedene odredbe slijedi da u uvodu treba ponoviti da se presuda izriče u ime Republike Hrvatske, iako je to već navedeno u zaglavlju, a prema članku 62. stavku 4. SP-a. Sudska praksa uvriježila je pisanje uvoda bez ponavljanja da se presuda izriče u ime Republike Hrvatske. Takva praksa trebala bi biti zadržana jer je nepotrebno u slijedu ponavljati jednak tekst. Prema tome, uvod presude u parničnome postupku trebao bi biti ovakav:

Općinski sud u Splitu, oIB 61980608934, po sutkinji Antei Kunja kao sucu pojedincu, u pravnoj stvari tužiteljice Kate Oranić, oIB 5555777777, iz Splita, Dolarska 20, koju zastupa punomoćnik Karlo Penezić, odvjetnik u Splitu, protiv tuženog Krcka Zemljića, oIB 7777775555, iz Splita, Frankova 5, radi utvrđenja prava vlasništva, nakon rasprave zaključene 10. listopada 2014. u prisutnosti punomoćnika tužiteljice i tuženika, 15. listopada 2014.

presudio je

U kaznenome postupku sadržaj uvoda određen je u članku 459. stavku 2. ZKP/08.:

"Uvod presude sadrži: naznaku da se presuda izriče u ime Republike Hrvatske, naziv suda, ime i prezime predsjednika i članova vijeća i zapisničara, ime i prezime optuženika, kazneno djelo za koje je optužen, naznaku tužitelja i optužnog akta, dan rasprave i je li rasprava bila javna, je li optuženik bio prisutan na raspravi, imena i prezimena tužitelja, branitelja, zakonskog zastupnika i opunomoćenika koji su bili prisutni na raspravi te dan donošenja i dan objave izrečene presude."

Kao i u ZPP-u, ZKP/o8. određuje da i u uvodu treba pisati da je presuda izrečena u ime Republike Hrvatske. No, sudska praksa u kaznenim predmetima istovjetna je onima u parničnim predmetima, pa ovdje vrijedi ono što je u tom pogledu već navedeno.

U kaznenim predmetima u uvodu presude ne treba navoditi oib suda i stranaka jer ZKP/o8. to ne traži. Treba navesti ime i prezime zapisničara, a to ne treba u parničnim presudama. Osim toga, u kaznenim predmetima ne treba navesti sjedište stranaka, njihovih zastupnika, punomoćnika i branitelja kao što to treba u parničnim predmetima.

Nadalje, u kaznenim predmetima česta je situacija da rasprava traje više dana i da ima više optuženika. U takvim situacijama u uvodu treba navesti sve dane u kojima je rasprava održana, ponajprije radi izbjegavanja nedoumice jesu li poštovane odredbe koje se odnose na neprekidnost rasprave i započinjanje rasprave iznova.

Osim toga, u uvodu treba navesti imena i prezimena svih optuženika ako ih ima više. U predmetima s više optuženika u kojima je rasprava trajala više dana uvod presude može biti opsežan. No, poštujući odredbe ZKP/o8. i SP-a te sudske praksu, a radi standardiziranoga pisanja uvoda, treba nastojati da uvod sadržava sve ono što je određeno kao njegov sastojak.⁴

Uočeno je da se često u uvodu odluka navodi da je sud bio sastavljen od "sudaca tog suda" ili "sudaca ovog suda". Naznake *ovog* ili *tog* suda nepotrebne su jer vijeće koje donosi odluku ni ne može biti sastavljeno od sudaca kojega drugog suda.⁵ S obzirom na navedeno, uvod presude u kaznenome postupku trebao bi izgledati ovako:

Županijski sud u Mitogradu, u vijeću sastavljenome od sudaca Ante Makanja kao predsjednika vijeća te Sanje Sudić i Antee Krkov kao članica vijeća, uz sudjelovanje zapisničarke Mašenke Perić, u kaznenome predmetu protiv optuženoga Mislava Bezmislća zbog kaznenoga djela iz članka 294. stavka 1. Kaznenoga zakona, u povodu optužnice Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta u Mitogradu (dalje: USKOK) od 26. listopada 2014., broj K-US-7/15, nakon sjednice optužnoga vijeća održane u prisutnosti zamjenice ravnatelja USKOK-a Lukrecije Zlomislić i optuženoga Mislava Bezmislća te njegova branitelja Karla Penezića, 15. svibnja 2014. objavio je i

⁴ Upravo se zato ne preporučuje u uvodu presude stavljati oznaku kaznenoga zakona koji je primijenjen iako je to prvo mjesto u presudi (odluci) na kojem se zakon spominje. Time bi uvod bio opsežniji nego što je to nužno. Oznaku zakona trebalo bi staviti u izreku presude jer je izreka važan dio presude koji stječe svojstvo pravomoćnosti.

⁵ Iznimka postoji samo u dva vijeća koja na Vrhovnome sudu Republike Hrvatske odlučuju kao drugostupanjska disciplinska vijeća za odvjetnike i javne bilježnike. Tada, prema Godišnjemu rasporedu poslova Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, u tim su vijećima kao članovi predviđeni predstavnici Hrvatske odvjetničke komore, odnosno Hrvatske javnobilježničke komore.

presudio je

Pri pisanju uvoda u kaznenome predmetu treba voditi računa o tome da datum donošenja presude nije uvijek i dan rasprave, ni dan njezina zaključenja, a ni dan objave presude. Ako je presuda objavljena isti dan kad je i donesena, onda taj dio uvoda treba biti kao što je navedeno u prethodnome primjeru. Ako presuda nije objavljena isti dan kad je i donesena, onda taj dio uvoda treba glasiti: "...15. svibnja 2014. objavio je, a 12. svibnja 2014.⁶

presudio je".

Osim toga, treba navesti da u uvodu presude trebaju biti naznačeni svi datumi, odnosno oznake dana kad je održana rasprava nakon koje je donesena presuda. Za kazneni postupak to je važno radi oznake i jasnoće je li jedna rasprava trajala više dana i jesu li poštovani rokovi ako je rasprava prekidana ili odgađana. To se odnosi i na slučajeve ako je rasprava trajala mnogo dana, bez obzira na to što je uvod tada glomazan.

2.3. IZREKA

U parničnome postupku izreka presude "sadrži odluku suda o prihvaćanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja te odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja" (članak 338. stavak 3. ZPP-a). "Pojedini zahtjevi" sastavni su dio izreke jer u izreci treba biti jasno koji je zahtjev odbijen, odnosno prihvaćen.

U kaznenome postupku izreka presude sadržava "osobne podatke o optuženiku (članak 272. stavak 1. ZKP/08.) i odluku kojom se optuženik proglašava krivim za djelo za koje je optužen ili kojom se oslobađa optužbe za to djelo ili kojom se optužba odbija" (članak 459. stavak 3. ZKP/08). Po prirodi stvari svaka kaznena presuda sadržava činjenični i pravni opis te pravnu oznaku kaznenoga djela koje je bilo predmet postupka. Također, izreka ima i ostale dijelove, ovisno o tome što je sve bio predmet postupka i o čemu je sve sud odlučivao te je li presuda osuđujuća, oslobađajuća ili odbijajuća.⁷

⁶ Datum koji se stavlja nakon teksta obrazloženja je datum "objavljivanja odnosno donošenja odluke" (članak 62. stavak 9. SP-a).

⁷ Detaljnija razmatranja svih sastavnih dijelova izreke presuda nadilaze potrebe i okvire ovoga rada. SP i procesni zakoni ne određuju oblik izreka presude. Relativno opsežna materija također nadilazi ciljeve ovoga rada. Za izreku kaznene presude može poslužiti *Raspravni priručnik u kaznenom postupku* autora Damira Kosa, Marina Mrčele i Dražena Tripala iz 2003. Pritom je potrebno voditi računa o promjenama zakona koje su uslijedile nakon godine u kojoj je knjiga izdana. No, svakako treba upozoriti da je za pojedine pravne izričaje u izreci kaznene presude odlučan procesni zakon jer on propisuje sastojke presude i iz njega slijede pravni izričaji koje treba upotrebljavati.

Žalitelj smatra da je prvostupanijski sud povrijedio kazneni zakon jer "pogrešno rabi terminologiju odnosno →

2.4. OBRAZLOŽENJE

Najvažniji dio obrazloženja sudske odluke, osobito presude, jest dio koji sadržava razloge i objašnjenja za sve ono što je u postupku izneseno, od strane suda utvrđeno i u izreci presude kao odlučno navedeno. Obrazloženje presude gotovo je redovito opširniji, složeniji i zahtjevniji dio presude u kojemu sudac mora dati razloge postupanja i odluku suda te ih na taj način predstaviti strankama, višemu sudu, ali i svima ostalima koji odluku čitaju. Obrazloženje je također odraz stručne osposobljenosti suca, ali i odraz njegova općeg obrazovanja i znanja te njegove sposobnosti prenošenja misli u pisanome obliku. Ovdje se nećemo baviti strukturom obrazloženja sudske odluke (presude) jer to nije predmet rada, ali je potrebno naznačiti određene okolnosti o kojima treba voditi računa pri pisanju obrazloženja. Naime, pogreške u sastavu presude koje se odnose na proturječnost, nerazumljivost i nejasnoće u pisanome otpravku presude najčešća su bitna povreda odredaba postupka koja dovodi do ukidanja presude. Te pogreške mogu se odnositi na ono što je u obrazloženju napisano ili na ono što nije, a trebalo je biti. No, pogreške se mogu odnositi i na to kako je nešto napisano, a za to su važna i pravila hrvatskoga standardnog jezika.

Procesni zakoni određuju da obrazloženje presude mora biti određeno, potpuno i jasno.⁸ Određeno znači da riječi i rečenične konstrukcije na siguran način upućuju na razloge presude. Pritom su važna pravila logike, argumentacije, psihologije, gramatike. Potpunost obrazloženja odnosi se na utvrđeno činjenično stanje, raščlambu izvedenih dokaza, iznošenje razloga o svim odlukama iz izreke presude te razlozi o svim procesnopравnim odlukama koje je potrebno obrazložiti. Jasnoća obrazloženja označava potrebu da razlozi budu izneseni nedvosmisleno i nedvojbeno. Zato je važna uporaba riječi, stil pisanja i izražavanja.

Kada je riječ o stilu, tada je potrebno voditi računa o tome da je sudska odluka, osobito presuda, akt državne vlasti. Kao službeni dokument presuda najčešće ne trpi poetske ili druge izražaje svojstvene književno-umjetničkome, razgovornome ili publicističkome stilu hrvatskoga jezika. Naravno, poželjno je izbjegavati suhoparnost. Klišeizirani izrazi odlika su administrativnoga funkcionalnog ("pravničkog") stila i često ih je nemoguće izbjeći.

→ ... osuđuje okrivljenika na kaznu zatvora, ali mu je ne izriče". Niti taj žalbeni navod nije osnovan. Prvo, prvostupajski sud u izreci presude nije izašao izvan okvira korištenja zakonskog nazivlja. Drugo, prvostupajski sud rabi izričaj koji je potpuno sukladan ZKP/97, a koji je mjerodavan za izreku presude. Naime, članak 355. stavak 1. točka 3. ZKP/97 određuje da u presudi kojom je optuženik proglašen krivim će sud izreći "na kakvu se kaznu osuđuje optuženik". Treće, iz odredaba kaznenog zakona jasno je da se termin "izriče" rabi kao viši rodni pojam za sve kazne i kaznene sankcije. Zato je prvostupajski sud izreku osuđujuće presude sastavio koristeći pravilno zakonsko nazivlje postupovnog zakona. (VSRH KŽ 153/12. od 13. siječnja 2015.).

Omve treba dodati da se u kaznenome postupku na kazne (novčana kazna, kazna zatvora) osuđuje, a uvjetna osuda i sigurnosne mjere se izriču.

⁸ Članak 354. stavak 2. točka 11. ZPP-a i članak 468. stavak 1. točka 11. ZKP/08.

Drukčije je s pleonastičnim sintagmama⁹ koje su nepotrebne i pogrešne. Umjesto *kako i na koji način* dovoljno je ili *kako* ili *na koji način* jer *kako* znači *na koji način*. *Vremensko trajanje* ili *u vremenskom razdoblju* (*u vremenskom periodu*) također nije pravilno, dovoljno je samo *trajanje* ili *razdoblje* jer se ti izrazi odnose na tijek vremena, a ponekad je dovoljno naznačiti jednostavno *od ... do*.¹⁰ Pogrešno je *no međutim* jer *no* znači isto što *međutim*, jednako kao što je pogrešno *zato jer* umjesto čega treba pisati *ili jer* ili *zato što*.

U pronalaženju stilske ravnoteže trebalo bi voditi računa o tome da je pri uporabi određenih izraza potreban oprez upravo zato što pravnički jezik traži jasnoću, određenost i razumljivost, a ne trpi nejasnoće i dvojbenosti. Stoga treba izbjegavati korištenje difuznih izraza, onih čije značenje nije moguće odrediti kvalitativno ni kvantitativno. Izrazi kao *mnogo*, *malo*, *vrlo*, *teško*, *preuranjeno* u kombinaciji s nekim pravnim nazivom mogu izazvati nejasnoću ili nedoumicu. Katkad je teško izbjeći izraze poput *osobito*, *poglavito* i *posebice* jer se upotrebljavaju pri isticanju, ali je dobro svesti ih na razumnu mjeru.

Metafora se često koristi u književnome, publicističkome i razgovornome jeziku. Ona najčešće daje dramatičnost određenomu izričaju, a dramatičnost u sudskim odlukama uglavnom nije nužna. Za razliku od presuda u Velikoj Britaniji u kojima se često koriste metafore, za kontinentalne pravnike to nije uobičajeno. U Hrvatskoj je uobičajeno presude pisati bez ili s vrlo malo metafora radi izbjegavanja nepotrebne dramatičnosti.

Eufemizmi su češće kamufliranje onoga što se želi reći negoli što se upotrebljavaju radi ljepšega izražavanja. Ipak, oni su nužni jer je u presudi primjerenije napisati da svjedok nije govorio istinu nego da je lagao (osim, dakako, ako je riječ o kaznenome djelu lažnoga iskaza).

Nešto je drukčija situacija sa sinonimima, različitim riječima istoga ili sličnoga značenja, poput *plamen* i *vatra*, *glazba* i *muzika* ili *kuća* i *dom*. Oni su ponekad dobrodošli upravo radi izbjegavanja suhoparnosti koja je često posljedica ponavljanja jedne te iste riječi.

Osim toga, treba voditi računa i o stilu izražavanja. Kratke rečenice obično doprinose jasnoći, a kod dugih rečenica često je teško pratiti ili razumjeti njihovo pravo i pravno značenje.¹¹

⁹ Usp. Hudeček, Lewis i Mihaljević, 2011.

¹⁰ U činjeničnim opisima kaznenih djela nailazili smo na izraz *točno neutvrđen vremenski period*. Kad se razmisli o tom izrazu, mogu se postaviti pitanja postoji li onda i *točno utvrđen vremenski period*, *netočno utvrđen vremenski period* i *netočno neutvrđen vremenski period*. S obzirom na to da je u pravnim tekstovima potrebno biti nedvosmislen te izbjegavati pleonazme, pa i besmislice, umjesto svih navedenih izraza jednostavno treba upotrebljavati izraz *od ... do*.

¹¹ Posebno se to odnosi na činjenične opise kaznenih djela. Činjenični opis sastavlja se u jednoj rečenici, bez obzira na to opisuje li se jedan događaj ili više njih, koji sadržavaju sastavnice kaznenoga djela. To često dovodi do iznimno dugih rečenica, katkad i na više stranica. Osim težega razumijevanja takvih glomaznih i često nerazumljivih opisa čak i nakon →

2.5. TEKST

Osim procesnih zakona, tekstom sudskih odluka, dakle i presuda i njihovih obrazloženja, bavi se SP. On određuje da tekst sudskih odluka mora biti jasan i sažet (članak 59. stavak 1. SP-a).¹² Posebno je važna odredba prema kojoj je obavezna uporaba zakonskih izraza (članak 59. stavak 2. SP-a). Zakonski izrazi određeni su najčešće u zasebnome članku zakona.¹³ No, zakoni sadržavaju i druge izraze kojima nije pobliže određeno značenje, ali je jasno da je riječ o pravnome izrazu.

Primjerice, uočeno je da se u nekim presudama piše o *vještvu* umjesto da se upotrebljava zakonski izraz *vještačenje*. Jednako tako, neke presude imaju *obrazložbu* umjesto *obrazloženje*, gdje se nailazi na *opovrgavani pravorijek* iako je izraz koji proizlazi iz zakona *pobijana presuda*. Ti izrazi u jezičnome smislu upućuju na bogatstvo hrvatskoga jezika, ali pravno gledano ne treba ih upotrebljavati u sudskim odlukama jer nisu zakonski izričaji. To ćemo podrobnije komentirati dalje u tekstu.

Slično je i s izrekom parnične odluke u kojoj se zabranjuje daljnje *paćanje* u *đardinu*. Riječ je o pravnome lokalizmu. Ovdje treba napomenuti da izraz *paćanje* ostavlja dvojbu o tome je li riječ o smetanju ili uznemiravanju posjeda, a to nije isto.¹⁴ Prema tome, to je još jedan primjer zbog kojega treba upotrebljavati zakonske izraze, radi jasnoće, izbjegavanja nedoumica, a osobito radi razumijevanja na cijelome području države jer značenje izraza koji se upotrebljava u jednome dijelu Hrvatske često nije poznato u drugim krajevima.

Češći je problem od navedenoga uporaba kratica u sudskim odlukama. SP je tu jasan kad je riječ o zakonima: "Zakone i druge propise koji se navode u odluci ili pismenu u pravilu treba pisati njihovim punim nazivom, uz naznaku glasila u kojem su objavljeni. Mogu se koristiti samo one kratice

---

→ višekratnoga čitanja, takav način sastavljanja činjeničnih opisa prouzročuje i praktične pravne probleme i nesnalaženja kada je riječ o dokazivanju. Mastodontski činjenični opisi sadržavaju često i niz nepotrebnih detalja ili okolnosti koje onda traže dokazivanje. Taj problem nepotrebnih detalja postoji i kod kraćih činjeničnih opisa, ali je posebno izražen kod prevelikih činjeničnih opisa koji su nakićeni nepotrebnim sastojcima. Zakoni i SP nigdje ne određuju da činjenični opisa mora biti u jednoj rečenici. Pravno, dakle, nije zabranjeno činjenični opis razdvojiti u više odlomaka ili više rečenica. Zato treba ozbiljno razmisliti o napuštanju uvriježenoga načina pisanja činjeničnih opisa u jednoj rečenici jer doista ne postoji nijedan ozbiljan razlog, ni pravni, a osobito jezični, zbog kojeg bi činjenični opis jednoga ili više kaznenih djela trebao biti u jednoj rečenici.

Nešto je drukčija situacija u parničnome postupku. Ako tužbeni zahtjev sadržava glavnu i sporednu tražbinu te troškove, onda praksa pokazuje da se ti zahtjevi razdvajaju, odnosno tužbeni zahtjev ima više rečenica ili odlomaka. To svakako doprinosi boljemu razumijevanju i preglednosti.

¹² Jasnoća i sažetost bliska je zahtjevima procesnih zakona koji traže da obrazloženje presude mora biti određeno, potpuno i jasno (v. prethodno poglavlje).

¹³ Primjerice članak 2. Ovršnoga zakona, članak 4. Zakona o radu, članak 87. Kaznenoga zakona, članak 202. ZKP/08.

¹⁴ Smetanje uključuje i oduzimanje posjeda, a uznemiravanje ne uključuje.

koje su uobičajene i lako razumljive” (članak 59. stavak 3. SP-a). Izričaj u pravilu treba promatrati u odnosu na drugu rečenicu koja govori o kraticama zakona. Pravnicima su poznate kratice ZPP, ZKP, KZ, ali već kratica ZOO može kod nepravnika ostaviti dvojbu. Sukladno navedenoj odredbi u praksi se uvrijedilo da se zakon u punome nazivu s naznakom glasila u kojem je objavljen piše u odluci na mjestu na kojem se prvi put spominje. Točna naznaka glasila važna je jer točno označuje koji je zakon primijenjen. Ako se zakon spominje u odluci više puta, onda je pri prvome spominjanju potrebno naznačiti koja će kratica biti upotrebljavana. Iznimno, kada je prvo spominjanje zakona u uvodu presude, a uvod je inače opsežan, zbog broja stranaka ili broja dana u kojima je održana rasprava, tada je dovoljno napisati ime zakona bez navođenja službenoga glasila upravo radi smanjenja glomaznosti uvoda.

Puni naziv tada je potrebno napisati u izreci jer su u izreci odluke koje su donesene, na nju se odnosi pravomoćnost, a izreka je važna i za izvršenje odluke. Tako u izreci treba stajati primjerice:

Na temelju članka 51. stavka 1. Kaznenoga zakona (“Narodne novine”, broj 125/11., 144/12., 56/15. i 61/15.; dalje u tekstu: KZ/11.)...

Puni naziv službenoga glasila piše se u navodnicima jer je riječ o službenome imenu glasila. Ne treba upotrebljavati pokratu NN jer ona ima više značenja i jer to nije ime glasila. Broj glasila sastoji se od broja koji označava koji je broj izdanja i u kojoj je godini taj broj izdan. Oba broja odvajaju se kosom crtom, a iza oznake godine dolazi točka jer je riječ o godini izdanja, a ona je redni broj. Osim toga, tako se izgovara: *broj šezdeset jedan iz petnaeste*, a ne *broj šezdeset jedan iz petnaest*. Tako je i s kraticom zakona: KZ iz *jedanaeste*, a ne KZ iz *jedanaest*.

Ovdje još treba dodati da je bolje pisati da se odluka donosi *na temelju*, a ne *temeljem* jer je potonji oblik instrumental.¹⁵ Kod naznake kako će se zakon kasnije označavati treba pisati *dalje u tekstu* ili samo *dalje*, a ne *nastavno* jer je ta riječ pridjev od imenice *nastava*.

Kada govorimo o kraticama, poseban oprez potreban je kod označavanja sudionika u postupku. SP je tu jasan: “...Ako su u postupku dvije ili više stranaka ili se u istom postupku raspravlja o suprotnim zahtjevima (tužbi i protutužbi), stranke će se u izreci i obrazloženju spominjati punim imenom, a ne po redu nabranjanja (kao npr. prvotuženi, drugotuženi i slično).”¹⁶ Prema tome, oznake I okr., II opt. i slične nisu poželjne.¹⁷ Osim toga, kod

¹⁵ Jednako tako je i s *povodom*, pa treba stajati u *povodu tužbe*.

¹⁶ Članak 59. stavak 5. SP-a.

¹⁷ Ovakve su oznake vrlo česte, osobito u prvostupanjskim odlukama s više optuženika. Najčešće se i pogrešno pišu, bez točke iza rednoga broja, a po pravilima hrvatskoga pravopisa →

takvih oznaka lako je pogriješiti pa označiti drugooptuženoga, a zapravo se piše o trećeoptuženome.

Kada je riječ o sudionicima, tada treba napomenuti da su oznake *tuženi*, *optuženi* i sl. pridjevi, a *tuženik* i *optuženik* su imenice. Preporučujemo da se, kada se upotrebljava ime i prezime, piše *optuženi Pero Perić*, a kada se osoba navodi bez imena i prezimena, da se dalje u tekstu piše *optuženik*.

Posebna je opasnost vezana uz činjenične i pravne probleme koji mogu nastati uporabom kratica. Tako je u jednome predmetu u zapisniku o ispitivanju svjedoka stajalo: "okr. je udario ošt.". U presudi je stajalo da je svjedok rekao da je okrivljenik udario oštećenika, ali je u žalbi navedeno da je svjedok rekao da je okrivljenika udario oštećenik. Naravno, trebalo je utvrditi je li riječ o nužnoj obrani, pa je okolnost tko je koga prvi udario bila itekako važna. U drugoj presudi pisalo je "I okr. je nazvao II okr.". Dvojbeno je bilo je li prvookrivljenika nazvao drugookrivljenik ili je prvookrivljenik nazvao drugookrivljenika, a sve je bilo povezano s poticanjem na počinjenje kaznenoga djela. Oba problema mogla su biti izbjegnuta uporabom punih imena i prezimena sudionika u odgovarajućim padežima, a ne korištenjem kratica i po redu nabiranja.

U vezi s pisanjem brojeva SP određuje da se trajanje sankcije i svi novčani iznosi u izreci odluke osim brojevima moraju označiti i slovima u zagradi (članak 59. stavak 4. SP-a). Dakle, broj, a slova u zagradi, pri čemu se složeni brojevi pišu odvojenim riječima: primjerice 25 (dvadeset pet) ili 3.560,00 (tri tisuće petsto šezdeset) jer se tako i izgovaraju.

"Kod upisa datuma, mjesec će se označiti nazivom" (članak 59. stavak 5. SP-a). Dakle, dan se označava rednim brojem dana u mjesecu, mjesec nazivom, a godina rednim brojem. No, u praksi je uočeno čak šest načina pisanja datuma:

- ① U Varaždinu, dana 21. lipnja 2014. godine
- ② U Varaždinu 21. lipnja 2014. godine
- ③ U Varaždinu, dana 21. lipnja 2014.
- ④ Varaždin dana 21. lipnja 2014. godine
- ⑤ Varaždin, 21. lipnja 2014.
- ⑥ U Varaždinu 21. lipnja 2014.

→ točka dolazi iza rednoga broja bez obzira na to je li pisan arapskom ili rimskom brojkom.

U nekim presudama naišli smo na izraze poput "optuženi, onaj pod 1". Osim što zamjenica *onaj* može zazvučati kao podcjenjivanje, takve izraze i inače treba izbjegavati jer je SP jasan u pitanju označavanja sudionika.

Također je uočeno da u nekim presudama uz ime i prezime optuženika stoji kratica "o.u.s.". Riječ je o kratici koja se koristi lokalno i tek u razgovoru s kolegama doznali smo da to znači *ostalo u spisu*, a misli se na ostale osobne podatke optuženika. Jasno, takav način kraćenja riječi nije poželjan ni prihvatljiv.

Pisanje riječi *dana* i *godine* u datumu je suvišno. Svima je jasno da je riječ o danu u mjesecu i godini, ni o čemu drugome, pa je takvo pisanje zalihosno (redundantno).¹⁸ Posljednja su dva načina (5 i 6) zapisivanja mjesta i datuma pravilna. Pritom mjesec treba stajati u odgovarajućem padežu. Pogrešno bi bilo *21. lipanj* jer je riječ o skraćenome zapisu *21. (dan) (mjeseca) lipnja*.

2.6. ŽALBA PROTIV PRESUDE

Žalba protiv presude redoviti¹⁹ je pravni lijek. Kada je riječ o uputi²⁰ o pravu na podnošenje žalbe, tada treba upozoriti na razlike koje prema ZPP-u i ZKP/o8. trebaju postojati u uputi koja se daje strankama.

U parničnome postupku strankama se dostavlja “ovjereni prijepis presude s uputom o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.”²¹ U kaznenome postupku strankama, branitelju optuženika, oštećeniku ako ima pravo na žalbu, osobi čiji je predmet oduzet tom presudom te pravnoj osobi prema kojoj je izrečeno oduzimanje imovinske koristi dostavlja se “pisana presuda s uputom o pravu na žalbu”.²² Dakle, u parničnome je postupku “uputa o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka” ili “uputa o pravnom lijeku”, a u kaznenome je postupku “uputa o pravu na žalbu”.

Druga razlika vezana je uz dopuštenost žalbe. U parničnome postupku pravo na žalbu imaju stranke, a u kaznenome postupku krug ovlaštenih osoba za podnošenje žalbe je širi. Osim toga, u parničnome postupku žalba je nedopuštena i “...ako osoba koja je podnijela žalbu nema pravnog interesa za podnošenje žalbe”.²³ ZKP/o8. takvu ili sličnu odredbu nema. Zato u parničnoj uputi često stoji: “Protiv ove presude nezadovoljna stranka...”. U kaznenoj uputi pogrešno je pisati “nezadovoljna stranka” jer i zadovoljna ima pravo na podnošenje žalbe, odnosno u kaznenome postupku nepostojanje pravnoga interesa nije razlog za nedopuštenost žalbe.

Zajedničko je za oba postupka da izričaj u uputi treba biti “dopuštena je žalba”, a ne “dozvoljena je žalba”. U zakonu se jasno upotrebljava naziv “dopuštena”, a osim toga to je riječ kojoj u hrvatskome jeziku treba normativnu prednost.²⁴

18 Od lat. *redundantia* što znači preobilje.

19 Već smo napomenuli da je bolje upotrebljavati pridjev *redoviti* nego pridjev *redovni* (v. bilj. 1). No, kad je riječ o terminološkoj dosljednosti, treba navesti da je naslov XXIII. glave u ZKP/o8. *Redoviti pravni lijekovi*, a XXV. glava ZPP-a ima naslov *Redovni pravni lijekovi*.

20 Iako se u pravnim tekstovima mogu pronaći izrazi *pouka o pravnom lijeku* i *uputa o pravnom lijeku*, zakonski je naziv *uputa o pravnom lijeku* i taj naziv treba upotrebljavati.

21 Članak 335. stavak 13. ZPP-a.

22 Članak 458. stavak 5. ZKP/o8.

23 Članak 357. stavak 4. ZPP-a.

24 Glagol *dozvoliti* preuzet je u hrvatski jezik iz ruskoga i umjesto njega treba upotrebljavati glagol *dopustiti*. Pogrešno je: *Dozvolite da vam se obratim*, a pravilno: *Dopustite da vam se obratim*. Od glagola *dozvoliti* i *dopustiti* izvedene su imenice *dozvola* i *dopuštenje*. Obje imenice pripadaju →

Nadalje, u oba postupka žalba se podnosi u dovoljnome broju primjeraka za sud i protivnu stranku, a u kaznenome postupku još i za branitelja.²⁵ No, iz praktičnih razloga mnogi suci u uputama pišu točan broj primjeraka koji je potrebno podnijeti sudu jer oznaka “u dovoljnom broju primjeraka” često dovodi do toga da stranka podnese nedovoljan broj primjeraka žalbe, a to onda produljuje postupak jer je potrebno pribaviti primjerke žalbe koji nedostaju. Zato nema zapreke u uputi napisati u koliko primjeraka je potrebno podnijeti žalbu.

→ standardnomu jeziku i u njemu se značenjski razlikuju. *Dozvola* je ‘isprava kojom se dopušta obavljanje kakvih radnja ili poslova’, a *dopuštenje* je ‘slaganje ili odobrenje da se što učini’. Tako ćemo imati *vozačku dozvolu*, a da što učinimo *tražit ćemo ili dobiti čije dopuštenje*. (<http://savjetnik.ihjj.hr/savjet.php?id=58>)

²⁵ Članak 357. ZPP-a i članak 472. stavak 1. ZKP/08.

3. Hrvatski jezik i hrvatski standardni jezik

Pojmovi *hrvatski jezik* i *hrvatski standardni jezik* nisu istoznačnice. Pojam hrvatski jezik obuhvaća sve ostvaraje od najranijih vremena do danas na svim područjima na kojima Hrvati žive. On se ostvaruje u govorima hrvatskih narječja, u gradskim govorima i žargonima koji se zajednički nazivaju supstandardnim idiomima te u hrvatskome standardnom jeziku. Mjesne govore, skupine govora, poddijalekte, dijalekte i narječja proučava dijalektologija. Pritom valja napomenuti da stupanj apstraktnosti idioma koje proučava dijalektologija raste kako se značajke generaliziraju: mjesni su govori veoma konkretni jer se njihovi sustavi detaljno opisuju uz navođenje velikoga broja primjera, a daljnjim uopćavanjem i pronalaženjem zajedničkih crta među skupinama govora, poddijalekata, dijalekata i nakraju narječja dobivamo sve apstraktnije značajke, poput tvrdnje da postoje tri narječja — kajkavsko, čakavsko i štokavsko — nazvana prema upitno-odnosnoj zamjenici *kaj/ča/što* iako u govorima susrećemo i likove *kej, koj, čo, co* ili *šta*.

Supstandardni idiomi obuhvaćaju dobne žargone, stručne žargone, žargone pojedinih društvenih skupina i slično. Tako riječi *raska, profa* ili *kulja* pripadaju školskome žargonu, a za njih se u standardnome jeziku upotrebljavaju riječi *razrednica, profesor/profesorica* ili *jeđinica*. Računalnome žargonu pripadaju riječi *skrolati* ('pomicati tekst na zaslonu'), *oceerati* ('izraditi ocr; prebaciti sliku u tekstni format') i *lajkati* ('označiti da se komu sviđa čija objava na Facebooku'), a kemijskome žargonu riječi *erlenmajerica, labos* i *petrijevka* za koje postoje standardnojezične riječi ili sveze *Erlenmeyerova tikvica, laboratorij* i *Petrijeva zdjelica*. Isto tako, nije teško utvrditi da riječi *rebatinke, pazar, pome* i *kaciola* sigurno pripadaju splitskome gradskom govoru, a za zagrebački su gradski govor tipičnije *trapke, plac, paradajz* i *šeflja*. Za te se riječi u standardnome jeziku upotrebljavaju riječi *traperice, tržnica, rajčica* i zaimača.

3.1. OBILJEŽJA HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA

Hrvatski standardni jezik i njegove norme propisuje i opisuje standardologija. Obilježje je standardnoga jezika da je *normiran*, tj. da je riječ o sustavu uređenome na svim jezičnim razinama eksplicitnom (svjesnom, planskom) normom. On ima pravila (koja se nalaze u pravopisu i gramatici) i popis riječi (koji se nalazi u normativnim rječnicima) koji određuju što ulazi u standardni jezik. Hrvatski standardni jezik upotrebljava se kao opće sredstvo sporazumijevanja u Republici Hrvatskoj. U skladu s time standardni jezik ima pravopisnu, gramatičku (naglasnu, fonološku, morfološku, tvorbenu, sintaktičku), leksičku i stilističku normu.

Iako je nastao na temelju štokavskoga narječja, hrvatski je standardni jezik *autonoman*, tj. neovisan o dijalektima, nikomu nije materinski jezik i svi moraju učiti njegova pravila tijekom školovanja. On je *stabilan u prostoru*,

tj. podmiruje komunikacijske potrebe jezične zajednice na čitavu njezinu prostoru koja bi se zbog dijalektnih razlika između čakavskoga, kajkavskoga i štokavskoga narječja bez standarda teško sporazumijevala. Na toj je činjenici utemeljena i jedna nedavno provedena reklamna kampanja u kojoj se prikazuje kako je govornike iz Bednje, Čabra i Komiže veoma teško razumjeti kad govore mjesnim govorom, no jedino što nam pomaže da ih razumijemo je ime proizvoda koji se reklamira.

Sljedeće je obilježje standardnoga jezika da je *elastično stabilan u vremenu*. To znači da se mijenja onoliko koliko je potrebno zbog promjena u nejezičnoj, ali i jezičnoj stvarnosti. Tako nastaju historizmi, tj. riječi koje su prešle u pasivni leksik zato što su nestale pojave, stvari i osobe koje su te riječi označavale (poput *dinar*, *pionir*) i arhaizmi, tj. riječi koje su prešle u pasivni leksik zbog unutarjezičnih razloga (umjesto *lučba* govorimo *kemija*, a umjesto *horugva* govorimo *zastava*). Isto tako, u standardni jezik ulaze i nove riječi jer za njima postoji potreba (na primjer *računalo*, *tipkovnica* ili *zaslon*).

Na kraju, on je i *višefunkcionalan*, a funkcije koje zadovoljava mogu se u temeljnim crtama predstaviti kroz postojanje funkcionalnih stilova: književnoumjetničkoga, razgovornoga, publicističkoga, administrativnoga i znanstvenoga.

3.2. ADMINISTRATIVNI FUNKCIONALNI STIL

S obzirom na ustaljenu podjelu funkcionalnih stilova, administrativni se funkcionalni stil hrvatskoga jezika najvećim dijelom ostvaruje na standardnome jeziku. Odstupanja od standarda u administrativnome stilu isključivo su nenamjerna, ili bi tako barem trebalo biti. Administrativni se stil upotrebljava u pravu, zakonodavstvu, društvenoj zajednici, politici, diplomaciji... Posebnosti i zakonitosti toga stila proizlaze iz specifičnosti područja njegove upotrebe i njegove preskriptivne (propisivačke) funkcije. Njegove su značajke:

- ♦ ustaljena struktura
- ♦ činjeničnost
- ♦ objektivnost
- ♦ točnost
- ♦ jasnoća
- ♦ jednostavnost
- ♦ logičnost
- ♦ sažetost
- ♦ preglednost
- ♦ analitičnost
- ♦ neobilježenost
- ♦ klišeiziranost i
- ♦ usklađenost s normama hrvatskoga standardnog jezika.

Kad je riječ o manje poželjnim značajkama administrativnoga funkcionalnog stila, izdvajaju se klišeizirani izrazi (u vezi s *Vašim dopisom, temeljem odluke/članka, molim naslov*), pleonastične riječi i sintagme (*najminimalniji, čak štoviše*) i upotreba semantički praznih riječi (*pitanje, problem, plan*). Usto se u pogodbenim rečenicama često upotrebljava veznik *ukoliko* koji treba zamjenjivati veznikom *ako* kao u sljedećemu primjeru: *Ukoliko se ne ispune uvjeti natječaja, on se mora ponoviti. → Ako se ne ispune uvjeti natječaja, on se mora ponoviti*. Katkad se ne razlikuje uporaba prijedloga i veznika *radi* kojim se izriče namjera te prijedloga i veznika *zbog* kojim se izriče uzrok.²⁶ Također, nerijetko se upotrebljava normativno neprihvatljiv skraćeni oblik vezničkoga skupa *obzirom da* umjesto pravilnoga *s obzirom na to da* kao u primjeru *Obzirom da je mnogo radio, brzo je napredovao. → S obzirom na to da je mnogo radio, brzo je napredovao*.

Osim toga, u tekstovima pisanim tim stilom treba izbjegavati upotrebu glagolskih vremena poput aorista, imperfekta, pluskvamperfekta jer su oni izrazito stilski obilježeni, a neutralnomu izrazu koji se zahtijeva u administrativnome stilu odgovaraju prezent, perfekt i futur. Rečenice bi trebale biti kratke i jasne, bez višestrukoga slaganja i umetanja. Posebno valja izbjegavati upotrebu lokalizama, regionalizama i dijalektizama, koji su inače bogatstvo hrvatskoga jezika, ali u administrativnome su stilu nepoželjni jer nisu jasni svim govornicima. Također, u tekstovima pisanim tim stilom ne bi trebalo biti mjesta žargonizmima, upotrebi riječi u prenese nome značenju, upotrebi stilskih figura, frazema, umanjenica i uvećanica, tvorbeno zastarjelih likova i slično.

3.3. PRAVOPISNI PROVJERNIK (SPELLING CHECKER)

Danas se u računalnim programima za pisanje može jednostavno uključiti opcija provjere pravopisne pravilnosti teksta na željenome jeziku. Piše li govornik hrvatskoga jezika tekst na nematerinskome jeziku poput engleskoga, njemačkoga ili francuskoga, gotovo se posve može pouzdati u pravopisna i gramatička rješenja koja takav program nudi. U vezi s hrvatskim pravopisnim provjernikom postoje određeni problemi na koje treba upozoriti. U prvome redu provjernik za hrvatski jezik, jednostavno rečeno, ne čita rečenice, nego riječ po riječ. Stoga, primjerice, neće reagirati na pogrešan red riječi (*Li je grad ona u došla?* umjesto pravilnoga *Je li ona došla u grad?*), pogrešnu sročnost, tj. neslaganje imenice s pridjevom ili zamjenicom u rodu, broju i padežu (*Pogledaj našim lijepom drvenoj kućo!* umjesto pravilnoga *Pogledaj našu lijepu drvenu kuću!*) i slično. S obzirom na to da je hrvatski pravopisni provjernik neosjetljiv na sintaktičke, a u tom smislu i na pravopisne pogreške, on ne razlikuje ni sljedeće netočnosti:

²⁶ Pogrešno je *Ispricao se radi bolesti*. (tj. da bi bio bolestan), a pravilno *Ispricao se zbog bolesti*. (tj. jer je bolestan).

POGREŠNO	PRAVILNO
Provođenje zakona zahtjeva velik trud. (G jd. od zahtjev)	Provođenje zakona zahtijeva velik trud. (3. l. jd. prezenta od zahtijevati)
Tim djelom izvješća nisam zadovoljna. (I jd. od djelo)	Tim dijelom izvješća nisam zadovoljna. (I jd. od dio)
Stranka moli da joj se odjeli odvjetnik. (DL jd. od odjela)	Stranka moli da joj se odijeli odvjetnik. (3. l. jd. prezenta od odijeliti)
Nestručnjaci često pogrešno procjene . (G jd. od procjena)	Nestručnjaci često pogrešno procijene . (3. l. mn. prezenta od procijeniti)
Načela pravilne primijene odredaba (3. l. mn. prezenta od primijeniti)	Načela pravilne primjene odredaba (G jd. od primjena)
Sud će zaštiti pravo na prosvjed. (DL jd. od zaštita)	Sud će zaštititi pravo na prosvjed. (infinitiv od zaštititi)
tročlano sudsko vijeće (V jd. od vijek)	tročlano sudsko vijeće (N jd. od vijeće)
Odbor utvrđuje uvijete za izbor. (2. l. mn. prezenta od uviti)	Odbor utvrđuje uvjete za izbor. (A mn. od uvjet)
U zagrebu , 7. svibnja 2008. (3. l. mn. prezenta od zagrepsti)	U Zagrebu , 7. svibnja 2008. (L. jd. od Zagreb)

3.4. PRAVOPISNE DVOSTRUKOSTI

Suvremena hrvatska pravopisna norma nastojala je u manjem broju pravopisnih dvostrukosti jednoznačno propisati upotrebu jednoga rješenja. Do pojave *Hrvatskoga pravopisa* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 2013. različiti su pravopisi propisivali različita rješenja, dopuštajući dvostrukosti, ukidajući pojedina rješenja, dajući prednost nekim rješenjima i sl. Spomenuti je pravopis propisao sustavno bilježenje *t* i *d* u imenica na *-tak*, *-dak*, *-tac* i *-dac* (nedostatci, zadatci, hitci, očevidci), sastavljeno pisanje *neću* i pisanje *e* iza tzv. pokrivenoga *r* (*pogreška*, *strelica*, *zapreka*), osim u rijetkim primjerima u kojima dopušta dvostruka rješenja (*bezgrešan* i *bezgrješan*, *grešan* i *grješan*, *grešnica* i *grješnica*, *grešnik* i *grješnik*; *sprečavati* i *sprječavati*, *sprečavanje* i *sprječavanje*; *unapređivati* i *unaprjeđivati*, *unapređenje* i *unaprjeđenje*). Pravopisni provjer-
nik za hrvatski jezik, međutim, dopušta dvostruka rješenja, pa će pravilnom ocijeniti rečenicu *Ne postoje **podaci** o sustavu nadzora.* i *Ne postoje **podatci** o sustavu nadzora.* To i jest pravilno uzme li se u obzir stanje koje vladalo u trenutku njegove izrade. Također, pravilnima će označiti i rečenice poput *Daljnja istraživanja **neće** se provoditi.* i *Daljnja istraživanja **ne će** se provoditi.* te *Provedbu **sprečava** nedostatan zakonodavni okvir.* i *Provedbu **sprječava** nedostatan zakonodavni okvir.* Pritom treba nastojati da korisnik sustavno upotrebljava samo jedno rješenje, tj. da se ne dogodi da miješa likove (npr. da u istome tekstu piše *zadaci* i *nedostatci*, *sprečavati* i *sprječavanje* ili *ne ću* i *nećete*). To, jasno, nije pogrešno, ali daje dojam nesigurnosti i nesustavnosti primjene pravopisnih pravila, tj. njihove proizvoljne upotrebe. Iako nije riječ o pravopisnome problemu, jednako valja postupati i u primjeru izraza *u vezi* / *u svezi*. Pravilno je pisati i *Nemamo više pitanja **u vezi** s time.* i *Nemamo više pitanja **u svezi** s time.* Međutim, izraz *u vezi* / *u svezi* pogrešno je dopunjavati imenskom riječju u genitivu, pa nije pravilno pisati *U vezi/svezi Vašega upita odgovaramo...*, a pravilno je *U vezi/svezi **s** Vašim upitom odgovaramo...*

4. Pravno nazivlje i hrvatski standardni jezik

Svako nazivlje (terminologija), pa tako i pravno, sustav je naziva koji se upotrebljavaju u određenoj struci. Nazivlje struke nastaje normiranjem naziva u pojmovnome sustavu. Normiranje i normiranost značajke su standardnoga jezika, pa onda i nazivlja koje pripada standardnomu jeziku. Pri stvaranju znanstvenoga naziva treba voditi računa o terminološkim zahtjevima, tj. o usklađenosti nazivlja sa strukom (stoga moraju biti uključeni stručnjaci različitih struka), ali i o jezičnim zahtjevima. Stručnjaci pojedine struke mogu utvrditi zadovoljava li pojedini naziv sve zahtjeve struke, dok jezikoslovci mogu utvrditi je li naziv u skladu s normama hrvatskoga standardnog jezika²⁷. Sažmemo li izneseno, na umu trebamo imati dva osnovna načela: ① nazivlje je dio hrvatskoga standardnog jezika i ② u izgradnji nazivlja trebaju sudjelovati stručnjaci pojedinih struka i jezikoslovci. Katkad će se dogoditi da stručnjaci i jezikoslovci imaju različita mišljenja o pojedinome nazivu, a takve se situacije razrješavaju dogovorom.

Na primjer, izvedena mjerna jedinica međunarodnoga sustava jedinica za izražavanje temperature, čiji je znak °C, ime je dobila po švedskome fizičaru i astronomu Andersu Celsiusu. U hrvatskome standardnom jeziku ona se uglavnom pojavljuje pisana kao *Celzijev stupanj*, premda je riječ o švedskome prezimenu, pa bi se trebala pisati *Celsiusov stupanj*, poput drugih takvih prezimena (npr. Sibeliusove skladbe, Berzeliusova otkrića). Naime, na to se prezime ne odnosi pravilo koje vrijedi za latinska imena poput *Claudius*, *Horatius*, *Marcus*, koja u hrvatskome imaju oblik *Klaudije*, *Horacije*, *Marcije*, nego pravilo da se pišu izvorno do osnove, a zatim se dodaju hrvatski nastavci. Pritom treba upozoriti na to da hrvatski oblik toga prezimena glasi *Celzij*, a ne *Celzije* (kao u primjerima *Cartesius* → *Kartezij*, *Vitalius* → *Vitalij*). Međutim, jezikoslovci i stručnjaci za nazivlje struka u kojima se upotrebljava °C usuglasili su se da taj naziv, zbog ustaljenosti i čestoće uporabe, treba zvati *Celzijev stupanj*.

U pravnome nazivlju pojavljuje se glagol *važiti*, glagolska imenica *važenje* i pridjev *važeci*. Normativna je preporuka da se u hrvatskome standardnom jeziku riječ *važiti* zamjenjuje riječima *vrijediti* ili *sloviti*, a pridjev *važeci* riječima *valjan*, *pravomoćan*, *pravovaljan*, *vrijedeći*, *postojeći*, *koji vrijedi*, *koji je na snazi*. Za imenicu *važenje* ne navodi se zamjena, a analogijom bi se moglo pretpostaviti da bi bila tvorena od glagola *vrijediti* i glasila bi *vrijedenje*. Međutim, za nju potvrda gotovo da nema. Stoga se imenica *važenje* i dalje upotrebljava u izrazima poput *rok važenja građevinske dozvole* (katkad se nailazi i na izraz *rok valjanosti građevinske dozvole*) te *rok važenja osobnih iskaznica* (Zakon o osobnoj iskaznici). I dok se na osobnoj iskaznici umjesto *važi do sada* nalazi *vrijedi do*, u navedenome Zakonu o osobnoj iskaznici i dalje se upotrebljava imenica *važenje* jer je očito potrebna struci.

²⁷ Usp. Hudeček i Mihaljević, 2012: 11.

Sličan je slučaj i s pridjevom *nadležan*. Normativna je preporuka da se taj pridjev zamjenjuje pridjevom *mjerodavan* ili *ovlašten*. Međutim, u pravnome se nazivlju posve neutralno upotrebljava naziv *nadležan* u primjerima poput *mjesno nadležna carinarnica*, *stvarno nadležan sud* iako nema jezične prepreke da se umjesto toga govori i piše *mjesno mjerodavna/ovlaštena carinarnica* ili *stvarno mjerodavan/ovlašten sud*. Za imenicu *nadležnost* predložene su zamjene *ovlast* i *djelokrug*, no ustaljeno se upotrebljavaju izrazi poput *opća nadležnost* ili *sjedišta i područja nadležnosti županijskih i općinskih sudova* (Zakon o područjima i sjedištima sudova) iako je samo pitanje dobre volje i spremnosti na prihvaćanje promjena da se ti izrazi zamijene izrazima *opća ovlast / opći djelokrug* ili *sjedišta i područja ovlasti/djelokruga županijskih i općinskih sudova*.

Tijekom razvoja hrvatskoga pravnog nazivlja zabilježeno je da se struka susretala s prijedlozima promjena naziva i da ih je prihvaćala. Valja se samo prisjetiti da su se početkom 90-ih godina 20. stoljeća upotrebljavali nazivi *prvostepeni* i *drugostepeni sud*, a zatim su uvedeni nazivi *prvostupanjski* i *drugostupanjski sud*. Također, umjesto naziva *krivično pravo* uveden je naziv *kazneno pravo*, a naslijeđeni naziv (*javni*) *tužilac*, koji nije zamijenjen nazivom *javni tužitelj*, dijelom i zbog značenjske razlike između riječi *tužitelj* (privatna osoba koja koga tuži) i *tužilac* (ovlaštena osoba koja po službenoj dužnosti u ime države podiže optužnicu pred sudskim tijelima) u prvim je godinama neovisnosti Republike Hrvatske zamijenjen svezom *državni odvjetnik* koja se upotrebljava i danas.

4.1. PRAKTIČNI PRIMJERI

U ovome dijelu rada iznijet ćemo primjere s kojima smo se susretali u praksi, a odnose se na nepravilnosti ili pogreške koje se pojavljuju u pravnim tekstovima, a mogu se jednostavno ispraviti i tako doprinijeti terminološkoj i jezičnoj kvaliteti tih tekstova.

4.1.1. ZAPRIJEČENA KAZNA ILI ZAPRIJEČENA KAZNA

Katkad se u pravnim tekstovima pojavljuje formulacija da je za koje djelo *zapriječena/zapriječena kazna*. Značenje glagola *zapriječiti* jest 'postaviti prepreku, zapreku na putu' i 'zasmetati komu u poslu, spriječiti, onemogućiti koga u čemu'. Značenje glagola *zaprijetiti* jest 'izreći komu prijetnju kao opomenu za ono što čini', 'napraviti rukom pokret zastrašivanja' i 'postati prijetnja, ugroziti koga'. U tom kontekstu jasno je da značenja glagola *zapriječiti* ne odgovaraju onome što se želi reći, tj. kazni nije postavljena zapreka niti je kazna onemogućena. Kazna komu prijeti, no ni to se ne izriče posve točno i jednoznačno svezom *zapriječena kazna*. Zato je bolje izbjegavati tu formulaciju i dati prednost izrazima *propisana/predviđena kazna* i sl.

4.1.2. IMOVINSKO PRAVNI, IMOVINSKO-PRAVNI ILI IMOVINSKOPRAVNI ODNOSI
U pravnim tekstovima naišli smo na tri načina na koje se zapisuje pridjev nastao od sveze *imovinsko pravo*: *imovinsko pravni*, *imovinsko-pravni* i *imovinsko-pravni*. Prvi zapis, *imovinsko pravni*, spoj je priloga i pridjeva. U tom zapisu prva riječ odgovara na pitanje *kako?*, a ne *kakav?* i stoga je jasno da je riječ o prilogu. Sveze priloga i pridjeva postoje, npr. *dobro ukoričen* (priručnik), ali to nije pridjev nastao od sveze *imovinsko pravo*. Drugi zapis, *imovinsko-pravni*, spoj je dvaju pridjeva, *imovinski* i *pravni*, i znači da su odnosi i *imovinski* i *pravni*, no ni to nije pridjev nastao od sveze *imovinsko pravo*. Pravilan je zapis pridjeva nastaloga od sveze *imovinsko pravo* — *imovinskopravni*. Tako se pravilno piše i *javnopravni* (od *javno pravo*), *kaznenopravni* (od *kazneno pravo*), *međunarodnopravni* (od *međunarodno pravo*) ili *međunarodnoprivatnopravni* (od *međunarodno privatno pravo*) itd.

4.1.3. ZEMLJIŠNO KNJIŽNI, ZEMLJIŠNO-KNJIŽNI ILI ZEMLJIŠNOKNJIŽNI IZVADAK
Kao u prethodnome slučaju, pridjev od sveze *zemljišna knjiga* nalazimo zapisan na tri načina: *zemljišno knjižni*, *zemljišno-knjižni* i *zemljišnoknjižni*. U skladu s pravilom da se pridjev od dvorječne sveze piše sastavljeno, pravilno je pisati *zemljišnoknjižni izvadak*.

4.1.4. PUNOMOĆNIK ILI OPUNOMOĆENIK

Razmatramo li dvojbu treba li pisati *punomoćnik* ili *opunomoćenik* iz jezikoslovnoga kuta, prednost treba dati zapisu *opunomoćenik* jer je tvorbeno prihvatljiviji i sustavniji. Međutim, ta dvojba ne može se razriješiti samo uz pomoć jezičnih zakonitosti jer propisi predviđaju različite nazive na različitim mjestima. Naime, u ZPP-u nalazimo obje imenice. U ZKP/o8. imenicu *punomoćnik* nalazimo samo na jednome mjestu, i to u članku 420. stavku 2., a u svim ostalim odredbama upotrijebljena je imenica *opunomoćenik* (u odgovarajućim padežima). Bez obzira na nedosljednosti, prednost treba dati imenici *opunomoćenik*.

4.1.5. PROMETNA NEZGODA ILI PROMETNA NESREĆA

Kad je riječ o upotrebi izraza *prometna nezgoda* ili *prometna nesreća*, ističemo da je u zakonskim tekstovima u upotrebi *prometna nesreća* (npr. Kazneni zakon poznaje kazneno djelo izazivanja prometne nesreće). S jezične je strane, usporede li se značenja tih dviju riječi, opravdano u navedenome kontekstu umjesto riječi *nezgoda* upotrebljavati riječ *nesreća* jer *nezgoda* znači 'događaj s lošim posljedicama', a *nesreća* 'tragičan događaj u kojemu nastaje materijalna šteta i ljudske žrtve'.²⁸

²⁸ U jezičnome savjetniku *Lektorska bilježnica* izneseno je mišljenje da je *nesreća* 'događaj sa smrtnim posljedicama, zlo', a *nezgoda* 'nepovoljan događaj ili nepovoljno stanje', dakle, uvedena je razlika između događaja sa smrtnim ishodom i događaja u kojemu je prouzročena samo →

4.1.6. KUŠNJA ILI PROVJERAVANJE

Katkad je u pravnim dokumentima zamjetno kolebanje pri upotrebi naziva *kušnja* i *provjeravanje*. U općem je jeziku *kušnja* ‘veliki izazov, iskušnje’ i ‘težak, mučan doživljaj’. Što se tiče pravnoga nazivlja, svakako treba upotrebljavati zakonski pojam, a to je *provjeravanje*. Stoga je potrebno pisati *rok/vrijeme provjeravanja*, a ne *rok/vrijeme kušnje* iako je u javnome govoru i medijima zastupljeniji izraz s nezakonskom riječi *kušnja*.

4.1.7. OVJEROVITI ILI OVJERITI ISPRAVU

Kad je riječ o upotrebi glagola *ovjeroviti* i *ovjeriti*, hrvatski normativni priručnici nisu suglasni. Primjerice, u Šonjinu se rječniku s glagola *ovjeriti* upućuje na normativno prihvatljiviji glagol *ovjeroviti*. U tom se rječniku imenica *ovjera* uopće ne navodi, a navodi se samo glagolska imenica *ovjerovljenje* te imenica *ovjerovitelj*. Školski rječnik hrvatskoga jezika upućuje suprotno: glagol *ovjeroviti* treba zamijeniti glagolom *ovjeriti*, a Hrvatski jezični savjetnik normativno jednakovrijednima smatra imenice *ovjera* i *ovjerovljenje* te glagole *ovjeriti* i *ovjeroviti*. Jednako rješenje nalazimo i u Hrvatskome enciklopedijskom rječniku koji, međutim, navodi imenicu *ovjera*, ali ne navodi imenicu *ovjerovljenje*. U Ovršnome zakonu i u Zakonu o nasljeđivanju navode se izrazi *ovjerovljena izjava* i *ovjerovljena isprava*, a u Zakonu o sudskom registru, Zakonu o javnom bilježništvu ili Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o roditeljskim potporama *ovjerena isprava*. S obzirom na to da su glagolski pridjevi trpni od obaju glagola (*ovjerovljen* i *ovjeren*) ušli u zakonske tekstove i u njima se upotrebljavaju, zaključak je da se kao zakonski pojmovi moraju upotrebljavati. No, kad je riječ o jezičnoj tvorbi i o terminološkoj jednoznačnosti i nedvosmislenosti, prednost bi trebalo dati riječima *ovjeriti*, *ovjera*, *ovjeren* itd. ako to nije izrazito suprotno ustaljenoj upotrebi spomenutih naziva.

4.1.8. NEOSPORAN ILI NESPORAN/NEOSPORIV

Pridjev *neosporan* ne pripada hrvatskomu standardnom jeziku jer nije tvorbeno valjan (*ne* + nepotvrđen lik *osporan*). Ovisno o kontekstu, umjesto njega treba upotrebljavati pridjeve *nesporan* ili *neosporiv*. Značenje je pridjeva *nesporan* ‘o kojemu ne postoje različita mišljenja, koji nije predmet spora’, a pridjeva *neosporiv* ‘koji se ne može osporiti’. Stoga je pogrešno pisati *To je neosporno pitanje*, ili *Cilj je utvrditi neospornu graničnu crtu.*, a pravilno je *To je nesporno pitanje*, ili *Cilj je utvrditi nespornu graničnu crtu*. Također je pogrešno *Izneseni su neosporni dokazi*, ili *Sud je utvrdio neosporno pravo vlasništva.*, a pravilno je *Izneseni su neosporivi/nesporni dokazi*, ili *Sud je utvrdio neosporivo/nesporno pravo vlasništva*.

→ tjelesna ozljeda i/ili materijalna šteta. Jednojezični rječnici hrvatskoga jezika u definicijama tih riječi ne podupiru takvo stajalište.

4.1.9. ODLOŽITI ILI ODGODITI

Glagol *odložiti* znači 'staviti što privremeno na stranu, spremiti na neko vrijeme dok ponovno ne bude upotrijebljeno' (*odložiti odjeću na krevet*) i 'skupiti i spremiti što na određeno mjesto' (*odložiti boce u spremnik*). Glagol *odgoditi* znači 'premjestiti u vremenu (o terminu ili roku)' (*odgoditi sjednicu*). Stoga je pogrešno *Odložili su raspravu za sutra*, ili *Stalno odlažem suočavanje sa svjedokom.*, a pravilno je *Odgodili su raspravu za sutra*, ili *Stalno odgađam suočavanje sa svjedokom*. Osim toga, i imenica *odgoda* je zakonski pojam.

4.1.10. USTVRDITI I UTVRDITI

Glagoli *ustvrditi* i *utvrditi* imaju različita značenja. *Ustvrditi* znači 'izreći tvrdnju', a *utvrditi* 'točno odrediti što, istraživanjem otkriti što' i 'ponoviti kako bi se dobro znalo'. Stoga je pogrešno *Sud je ustvrdio sve činjenice*, ili *Policija još nije ustvrdila identitet počinitelja.*, a pravilno je *Sud je utvrdio sve činjenice*, ili *Policija još nije utvrdila identitet počinitelja*. Međutim, rečenica *Vještak je utvrdio da je sve u redu*, i rečenica *Vještak je ustvrdio da je sve u redu*, imaju različito značenje. U prvoj se rečenici izriče da je vještak točno odredio (ustanovio) da je sve u redu, a u drugoj da je vještak izrekao tvrdnju da je sve u redu (a moguće je i da nije sve u redu).

4.2. SUDSKI ATAVIZMI I NEKROTIZMI²⁹

U ovome dijelu rada upozorit ćemo na neke ustaljene izraze koji se upotrebljavaju u sudskim odlukama, osobito presudama. Njihova je upotreba pravno i jezično nejasna, dvojbeni ili pogrešna, a nazvali smo ih sudskim atavizmima.

4.2.1. POKLONITI VJERU

Prvi je takav izričaj *sud je poklonio vjeru svjedoku* (jer je iskazivao jasno i određeno). Taj je sklop riječi neprimjeren za ono što se želi napisati u presudi, a to je dati razloge za prihvaćanje iskaza svjedoka (vještaka ili optuženika), odnosno za ocjenu vjerodostojnosti njihovih iskaza. *Pokloniti* znači 'učiniti da što promijeni vlasnika bez novčane naknade, prouzročiti da tko što ima, prepustiti što komu drugom u vlasništvo', a i 'dati komu što bez zasluge, darovati'. Iz navedenoga slijedi da sud u obrazloženju, a i inače, nikomu ništa ne smije, a ni ne treba poklanjati, a osobito ne vjeru. Osim religijskoga značenja riječ *vjera* znači i *povjerenje* (koje se definira kao 'vjera u poštenje, ispravnost koga ili čega ili pouzdanje u koga u nekoj stvari'), no sud, kako smo napomenuli, nikomu ništa ne poklanja, a najmanje poklanja povjerenje. Na drugome mjestu *vjera* se definira kao 'zadana riječ ili obećanje', ali navodi se da je značenje zastarjelo. Izraz *pokloniti vjeru* ne nalazimo

²⁹ Nekrotizmima se u leksikologiji nazivaju riječi karakteristične za jezik nekoga pisca koje nikad nisu ušle u aktivni leksik.

u Mažuranićevim *Prinosima*, a nema je ni u starijoj literaturi.³⁰ Može se pretpostaviti da se radi o sklopu riječi nekritički i inercijom preuzetih iz starih ili vrlo starih presuda. Izričaj je, zbog navedenih razloga, neprikladan, treba ga napustiti i upotrebljavati primjerenije izričaje, npr. *sud je prihvatilo iskaz svjedoka ili iskaz svjedoka je vjerodostojan*.

4.2.2. ISKAZIVATI OKOLNOSNO

Drugi izričaj koji bismo trebali zamijeniti primjerenijim jest *svjedok je iskazivao okolnosno*.³¹ Značenje riječi *okolnosno* iznimno je dvojbeno; većina sudaca upotrebljava je u smislu da je svjedok (ili okrivljenik) iskazivao o svim detaljima, odnosno o svim okolnostima, ali je neki rabe i u smislu da je svjedok okolišao ili da je iskazivao o “okolnim” detaljima, ali ne i o važnim, ključnim okolnostima. Rječnici hrvatskoga jezika tu riječ ne navode, ali je u mrežnim izvorima nalazimo kao doslovan prijevod engleske riječi *circumstantial* koja se na hrvatski pravilno prevodi kao ‘opširan, podroban, detaljan’, ali i ‘ovisan o okolnostima’.³² Ta engleska riječ upotrebljava se i u izrazu *circumstantial evidence*, a na hrvatski se prevodi kao *posredan dokaz*. S obzirom na izneseno, pri obrazlaganju ocjene vjerodostojnosti iskaza treba izbjegavati riječ *okolnosno* i umjesto nje upotrijebiti precizniju i prikladniju riječ, primjerice, *svjedok je iskazivao opširno (podrobno, detaljno)* ili pak, u drugome kontekstu, *svjedok je okolišao, svjedok je govorio o manje važnim (nevažnim) detaljima*.

4.2.3. IZVRŠITI UVID

Treći je iskaz koji bi valjalo zamijeniti boljim *sud je izvršio uvid*. Procesni zakoni koriste se izričajem *uvid*. U kaznenome postupku postoji pravo na “uvid u spis” koje obuhvaća “pravo razgledavanja, prepisivanja, preslikavanja i snimanja spisa predmeta”.³³ U parničnome postupku postoji samo odredba koja govori o uvidu u sigurni elektronički poštanski pretinac.³⁴ U jezičnome smislu uvid je ‘razmatranje s namjerom da se uveća znanje podataka, povećanje i produbljenje znanja o čemu’. No, u presudama taj se izričaj koristi kada se govori o izvođenju dokaza. U tom smislu *vršiti uvid* je nejasan, neprecizan, a i pravno pogrešan izričaj. Nejasan je zato što ne označava način na koji je dokaz izveden, neprecizan jer je preopćenit, a pravno pogrešan jer procesni zakoni određuju na koji se način dokazi izvode: predmeti se razgledavaju, dokumenti (isprave) se čitaju, snimke se slušaju ili slušaju i gledaju (reproduciraju), a osobe se ispituju ili saslušaju-

³⁰ Usp. Ogorelica, 1899. i Rušnov, 1888.

³¹ Osim navedenoga izričaja nerijetko se u pravnim tekstovima pojavljuje jednako nejasan i dvosmislen izričaj *okolnosno priznanje djela*.

³² Usp. Bujas, 2008.

³³ Članak 183. ZKP/08.

³⁴ Članak 492. c ZPP-a.

vaju.³⁵ Zato bi taj izričaj trebalo napustiti kad se odnosi na način izvođenja dokaza i upotrebljavati navedene zakonske izraze.

4.2.4. VJEŠTVO

Kad govorimo o nekrotizmima, na umu imamo riječi koje se pojavljuju u pravnim tekstovima pojedinih autora (sudaca) koje nisu potvrđene kod drugih autora. U nastavku teksta navest ćemo nekoliko takvih primjera.

Prvi je takav primjer upotreba riječi *vještvo*. Suvremeni rječnici hrvatskoga jezika ne donose potvrde za riječ *vještvo*. Budući da je zakonski izraz *vještačenje*, a ni u općemu jeziku *vještvo* nije osobito potvrđeno u upotrebi, svakako treba rabiti riječ *vještačenje* u značenju 'utvrđivanje činjeničnoga stanja i davanje stručnoga mišljenja u sudskome ili u upravnome postupku'.

4.2.5. OBREĐIVATI/OBISTINJIVATI TROŠKOVE

Izrazi poput *obređuju se troškovi* i *obistinjuju se troškovi* pojavljuju se uistinu rijetko i iznimno su obilježeni. K tome, nije riječ ni o zakonskim nazivima, pa umjesto takvih zbunjajućih i nejasnih izraza treba upotrebljavati stilski neutralan i općenito jasan izraz *dosuđuju se troškovi*.

4.2.6. PREURICATI RASPRAVU

Izraz poput *rasprava se preuriče* treba izbjegavati zbog nekoliko razloga. Ponajprije, u rječnicima hrvatskoga jezika glagol *ureći* obrađuje se na dva načina. Primjerice, u Šonjinu rječniku navodi se samo jedna natuknica s dvama značenjima — *ureći* 'odrediti, reći vrijeme kakva društvenoga događaja, zakazati' i 'baciti uroke'. U Anićeve rječniku i u Školskome rječniku hrvatskoga jezika donose se dvije natuknice: *ureći*¹ sa značenjem 'zakazati dogovor, ugovoriti, dogovoriti s kim' i *ureći*² sa značenjem 'baciti uroke'. Bez obzira na to je li riječ o jednome glagolu s dvama značenjima ili o dvama (homonimnim) glagolima, vidljivo je da je njegova uporaba stilski obilježena i u kontekstu pravnoga nazivlja zapravo nejasna. Stoga bi umjesto prefigiranoga glagola *preuriči* i izraza *rasprava se preuriče* bilo bolje i nedvosmislenije upotrebljavati izraze poput *određuje se novi termin rasprave*, *zakazuje se nova rasprava* i slično.

4.2.7. OBRAZLOŽBA

Riječ *obrazložba* nije potvrđena ni u jednome rječniku hrvatskoga jezika, a veoma je rijetko potvrđena i u mrežnim izvorima. Premda se ta riječ tvorbeno može usporediti s drugim riječima na *-ba* (naručiti – narudžba, predočiti – predodžba ili optužiti – optužba, služiti – služba, tužiti – tužba), u hrvatskome jeziku za njom nije bilo ni općejezične ni terminološke potrebe.

³⁵ U kaznenome postupku optuženik, svjedok i vještaci se ispituju, a u parničnome postupku svjedoci i stranke se saslušavaju.

Umjesto nje svakako je bolje upotrebljavati neutralnu riječ *obrazloženje* koja je ujedno i zakonski naziv.

4.2.8. SUDBENA DOSTAVA

Pridjevi *sudski* i *sudbeni* su paronimi, tj. riječi koje se slično izgovaraju, slično pišu ili slično zvuče, ali imaju različito značenje.³⁶ Pridjev *sudbeni* znači 'koji se odnosi na sudovanje, suđenje' (npr. *sudbena vlast*), a pridjev *sudski* 'koji se odnosi na sud'. Stoga je pravilno govoriti i pisati o *troškovima sudske dostave*, a ne o *troškovima sudbene dostave* jer je jasno da sud dostavlja određene dokumente.

4.2.9. OPOVRGAVANI/OŽALJENI PRAVORIJEK

U općemu se jeziku, tj. u rječnicima hrvatskoga jezika, *pravorijek* definira kao 'pravomoćna sudska odluka; presuda, rješenje' (Anić) ili kao 'dio sudske odluke kojim se odlučuje o biti predmeta; presuda, dispozitiv' (Šonje). Međutim, kako nije riječ o pravnome nazivu koji bi bio zakonski prihvaćen, treba upotrebljavati riječi *presuda* ili *rješenje*. U skladu s time, ni izrazi poput *opovrgavani/ožaljeni pravorijek* nisu poželjni jer nisu zakonski nazivi, a ni značenjski nisu primjereni (*opovrgavan* znači 'pobijen, osporen', a *ožaljen* znači 'za kojim je iskazana žalost, oplakan'). Umjesto njih treba upotrebljavati izraz *pobijana presuda/rješenje* jer je to izričaj koji se upotrebljava u ZPP-u i ZKP/o8.

4.2.10. POREČENA PRESUDA

Izrazi poput *sud je ispitao porečenu presudu* nisu poželjni u pravnim tekstovima. Pridjev *porečen* tvoren je od glagola *poreći* koji ima značenja 'odreći se svojih riječi' i 'dokazati suprotno'. Budući da nije riječ o zakonskome izrazu, a i značenja glagola *poreći* u cijelosti ne odražavaju ono što se pridjevom željelo iskazati, umjesto izraza *porečena presuda* treba upotrebljavati izraz *pobijana presuda*.

³⁶ Opširnije o paronimima na <http://savjetnik.ihjj.hr/savjet.php?id=132>.

5. Zaključak

Čitajući i uređujući pravne tekstove nailazili smo na konkretne primjere u kojima se u jezičnome, terminološkome, ali i uporabnome (zakonskome) smislu često griješi. Smatrali smo da je uočene pogreške relativno jednostavno otkloniti ako se na njih upozori te ako se daju argumentirana i bolja rješenja. Ovaj je rad rezultat nastojanja da se suradnjom pravne i jezikoslovne struke upozori na pojedina takva sporna mjesta i da se pregledno i uz navođenje relevantnih izvora objasni kako se može unaprijediti hrvatski jezik i pravno nazivlje u pravnim tekstovima. Pritom je osobit naglasak stavljen na suradnju jer stručnjaci pojedine struke mogu utvrditi zadovoljava li pojedino rješenje zahtjeve te struke, dok jezikoslovci mogu utvrditi je li rješenje u skladu s normama hrvatskoga standardnog jezika. Događalo se pritom da o kojemu pitanju postoje različita mišljenja, ali takve smo situacije rješavali dogovorom i vodili računa o tome da nijedno predloženo rješenje ne ide protiv mišljenja jedne ili druge struke.

Kako smo već u uvodu napomenuli, upotreba jezika u pravu, a osobito u sudskim odlukama, vrlo je važna. Sudska je odluka akt državne vlasti. Zato je važan ne samo sadržaj i oblik sudske odluke nego i kako je taj sadržaj napisan. Ono što je u sudskoj odluci napisano ostaje na tome mjestu i bit će pročitano i razmatrano. Zato možemo reći da je važna svaka napisana riječ u sudskoj odluci. Osim toga, *Res iudicata pro veritate accipitur (habetur)*, odnosno treba smatrati istinitim ono što je utvrđeno pravomoćnom sudskom odlukom. Ne smijemo zaboraviti ni to da suci odlučuju o ljudskim pravima i obvezama, o nečijoj slobodi. Zato je važno kako sudska odluka izgleda, što je i kako je u njoj napisano. To je važno ne samo zbog onih ljudi na koje se odluka donosi nego i zbog svih građana, a osobito sudaca, sudova i vjerodostojnosti sudbene vlasti uopće.

6. Literatura i izvori

LITERATURA

- Anić, Vladimir. 2003. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb.
- Barbić, Jakša. 2013. *Jezik u propisima*, u: *Jezik u pravu*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
- Bilić, Marija i dr. 2011. *Lektorska bilježnica*, Hrvatski radio, Zagreb.
- Birtić, Matea i dr. 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga, Zagreb.
- Bujas, Željko. 2008. *Veliki englesko-hrvatski rječnik*, Nakladni zavod Globus, Zagreb.
- Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2006. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Hrvatski enciklopedijski rječnik*. 2002. Novi Liber, Zagreb.
- Hrvatski jezični savjetnik*. 1999. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pergamena – Školske novine, Zagreb.
- <http://pravopis.hr/>
- <http://savjetnik.ihjj.hr>
- Hudeček, Lana; Lewis, Kristian; Mihaljević, Milica. 2011. *Pleonazmi u hrvatskome standardnom jeziku*, Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, br. 37, sv. I.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2012. *Hrvatski terminološki priručnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Kos, Damir; Mrčela, Marin; Tripalo, Dražen. 2003. *Raspravni priručnik u kaznenom postupku*, Narodne novine, Zagreb.
- Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Lewis, Kristian. 2002. *Što je to lektor?*, *Suvremena lingvistika*, br. 53–54.
- Mažuranić, Vladimir. 1908. – 1922. *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik*, Zagreb.
- Mrčela, Marin. 1999. *Obrazloženje presude suda prvog stupnja u kaznenom postupku*, HLJKPP, sv. 6, broj 2.
- Mrčela, Marin. 2013. *Jezik u presudama*, u: *Jezik u pravu*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
- Ogorelica, Nikola. 1899. *Kazneno procesualno pravo*, Zagreb.
- Rječnik hrvatskoga jezika*. 2000. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga, Zagreb.
- Rušnov, Adolfo. 1888. *Kazneni postupnik od 17. svibnja 1875.*, Zagreb.

IZVORI

- Kazneni zakon, "Narodne novine", broj 125/11., 144/12., 56/15. i 61/15.
- Ovršni zakon, "Narodne novine", broj 122/12., 25/13. i 93/14.
- Sudski poslovnik, "Narodne novine", broj 37/14., 49/14., 8/15. i 35/15.
- Ustav Republike Hrvatske, "Narodne novine", broj 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10., 5/14.
- Zakon o kaznenom postupku, "Narodne novine", broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12., 143/12., 56/13., 145/13. i 152/14.
- Zakon o nasljeđivanju, "Narodne novine", broj 48/03., 163/03., 35/05., 127/13., 33/15.
- Zakon o osobnoj iskaznici, "Narodne novine", broj 62/2015.
- Zakon o parničnom postupku, "Narodne novine", broj 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 2/07., 84/08., 123/08., 57/11., 148/11. – pročišćeni tekst, 25/13. i 89/14.
- Zakon o područjima i sjedištima sudova, "Narodne novine", broj 128/2014.
- Zakon o radu, "Narodne novine", broj 93/14.
- Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama, "Narodne novine", broj 85/08., 110/08., 34/11., 54/13., 152/14.
- Zakon o javnom bilježništvu, "Narodne novine", broj 78/93., 29/94., 162/98., 16/07., 75/09.
- Zakon o sudskom registru, "Narodne novine", broj 1/95., 57/96., 1/98., 30/99., 45/99., 54/05., 40/07., 91/10., 90/11., 148/13., 93/14., 110/15.

Pravno nazivlje i hrvatski jezik

Riječ je o kod nas nažalost rijetkom i hvale vrijednom pristupu vrlo važnom i isto tako aktualnom pitanju pravnog nazivlja i hrvatskog jezika. Pritom valja posebno istaknuti da su ga zajedno napisali istaknuti pravnik, sudac Vrhovnog suda RH i znanstvenik jezikoslovac. To je kod nas, koliko je meni poznato, jedinstven ali jedino ispravan pristup temi koja se u rukopisu obrađuje. Samo takvim interdisciplinarnim pristupom moguće je dobro i nadasve korisno pristupiti pravnom nazivlju u nas. Pravnički je posao takav da sve što se radi čini se upotrebom jezika, a uloga onih pravnika koji rade u pravosuđu i pravna narav njihova posla je takva da su, htjeli oni to ili ne, odgovorni za ispravnu primjenu hrvatskog jezika.

Akademik Jakša Barbić

Autori su sam problem postavili vrlo studiozno, pitanjima koja se javljaju prišli su ab ovo i na konkretnim primjerima upozorili na neke od temeljnih problema s kojima se susreću pravosuđe u praksi, a koja se tiču hrvatskoga jezika. Osim visoke razine informativnosti, donose i niz vrlo temeljitih i upućenih rješenja za neke konkretne situacije, pa rad zadobiva konture šire primjenjivoga teksta, što se može smatrati dodanom vrijednosti. Tekst je ujedno sjajna podloga za nastavak rada na pravnome nazivlju i prijeko potrebnu usustavljanju cjelokupne terminologije.

dr. sc. Željko Jozić

Pravno nazivlje i hrvatski jezik

3	1. Uvod
4	2. Izrada pravosudnih odluka
4	2.1. OBLIK
4	2.1.1. ODLUKE KOJIMA SE DOVRŠAVA POSTUPAK
6	2.1.2. OSTALE ODLUKE
7	2.2. UVOD
9	2.3. IZREKA
10	2.4. OBRAZLOŽENJE
12	2.5. TEKST
15	2.6. ŽALBA PROTIV PRESUDE
17	3. Hrvatski jezik i hrvatski standardni jezik
17	3.1. OBILJEŽJA HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA
18	3.2. ADMINISTRATIVNI FUNKCIONALNI STIL
19	3.3. PRAVOPISNi PROVJERNIK (SPELLING CHECKER)
21	3.4. PRAVOPISNi DVOSTRUKOSTI
22	4. Pravno nazivlje i hrvatski standardni jezik
23	4.1. PRAKTIČNI PRIMJERI
23	4.1.1. ZAPRIJEČENA KAZNA ILI ZAPRIJEČENA KAZNA
24	4.1.2. IMOVINSKO PRAVNI, IMOVINSKO-PRAVNI ILI IMOVINSKOPRAVNI ODNOSI
24	4.1.3. ZEMLJIŠNO KNJIŽNI, ZEMLJIŠNO-KNJIŽNI ILI ZEMLJIŠNOKNJIŽNI IZVADAK
24	4.1.4. PUNOMOĆNIK ILI OPUNOMOĆENIK
24	4.1.5. PROMETNA NEZGODA ILI PROMETNA NESREĆA
25	4.1.6. KUŠNJA ILI PROVJERAVANJE
25	4.1.7. OVJEROVITI ILI OVJERITI ISPRAVU
25	4.1.8. NEOSPORAN ILI NESPORAN/NEOSPORIV
26	4.1.9. ODLOŽITI ILI ODGODITI
26	4.1.10. USTVRDITI I UTVRDITI
26	4.2. SUDSKI ATAVIZMI I NEKROTIZMI
26	4.2.1. POKLONITI VJERU
27	4.2.2. ISKAZIVATI OKOLNOSNO
27	4.2.3. IZVRŠITI UVID
28	4.2.4. VJEŠTVO
28	4.2.5. OBREĐIVATI/OBISTINJIVATI TROŠKOVE
28	4.2.6. PREURICATI RASPRAVU
28	4.2.7. OBRAZLOŽBA
29	4.2.8. SUDBENA DOSTAVA
29	4.2.9. OPOVRGAVANI/OŽALJENI PRAVORIJEK
29	4.2.10. POREČENA PRESUDA
30	5. Zaključak
31	6. Literatura i izvori